

SYLWESTER KASPRZAK

KONFLIKT INTERESU
W SFERZE PUBLICZNEJ ADMINISTRACJI PAŃSTWOWEJ

WSTĘP

Często upraszcza się zagadnienie zarządzania państwem i sprawowania funkcji publicznej zarówno w administracji centralnej, jak i lokalnej, oraz sprowadza się je do wykonywania władzy zwierzchniej nad tymi, którzy jej podlegają. W tym kontekście rodzi się interes państwa, które jako takie ma swój sens istnienia i rozwoju, jak również posiadania niezbędnych instrumentów zapewniających mu bezpieczeństwo. Zarządzanie państwem jest dla wybranych liderów politycznych wielką odpowiedzialnością i splotem interesów publicznych. Dobro państwa zakłada między innymi takie elementy, jak: demokratyczny ustrój, sprawiedliwy podział środków z budżetu, obronność i wojsko, współpraca międzynarodowa, przestrzeganie dyrektyw Unii Europejskiej, umiarkowane podatki, bezpieczeństwo obywateli, ochrona środowiska, służba zdrowia, a przede wszystkim stworzenie takich warunków koegzystencji tych wszystkich elementów po to, by państwo mogło istnieć i optymalnie rozwijać się w sferze gospodarczej, politycznej i społecznej oraz tworzyć partnerskie relacje na arenie międzynarodowej. W zarządzaniu państwem często dochodzi do konfliktu interesów, o których niewiele mówi się w wymiarze publicznym, a jeśli już porusza się ten temat, to uważa się go za niewygodny. Administracja to wszystkie instrumenty sprawowania władzy

Dr hab. SYLWESTER KASPRZAK SVD, prof. KUL – kierownik Katedry Historii Administracji, Instytut Administracji, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, ul. Spokojna 1, 20-074 Lublin; kssylkas@poczta.onet.pl

publicznej w państwie demokratycznym, dlatego konieczne jest posiadanie wiedzy teoretycznej i biegłości w prawie, aby umiejętnie ją wykonywać. Administrację państwową tworzą niezbędne organy władcze oraz wszelkie podmioty, które uczestniczą w sprawnym wykonywaniu aktów administracyjnych, czasem rutynowych, a często ważnych i istotnych z punktu widzenia władzy, jak i podległych jej obywateli.

Administracja publiczna ze swej natury jest strukturą hierarchiczną, która ma swoje założenia, zasady, reguły, regulaminy i statuty obwarowane przepisami prawnymi koniecznymi do realizacji założonych celów wykonawczych władzy zwierzchniej nad samorządami i obywatelami.

Konflikt interesu może powstać w wyniku ukrytej działalności przestępczej, polegającej na dokonywaniu działań na szkodę społeczną instytucji państwowych. Przestępcy zasadniczo mają w zamierzeniu zdobyć jakąś korzyść materialną dla własnego pożytku. Jeśli np. urzędnik państwowy przywłaszcza sobie nienależne mu pieniądze, to tym samym doprowadza do powstania konfliktu interesu publicznego z prywatnym. Podobne sytuacje mogą mieć miejsce na szczeblach niższych i wyższych administracji publicznej, wszędzie tam, gdzie pracują obywatele danego państwa. Jedyne przestrzeganie prawa będącego podstawowym regulatorem życia społecznego może pozytywnie wpłynąć na zachowanie ładu politycznego, gospodarczego i społecznego w państwie¹.

Konflikt interesów ma siłą rzeczy charakter złożony, gdyż istnieje prawdopodobieństwo, że interes zakładu, czyli interes publiczny zostanie podporządkowany interesowi prywatnemu². Współcześnie obywatele żyją w zróżnicowanym i wymagającym społeczeństwie, dlatego zakłada się dobre i rzetelne przygotowanie urzędników w ramach *Korpusu Służby Cywilnej*³, którego zadaniem jest

¹ Por. G. KOWALSKI, *Ochrona jednostki przed przestępczością jako prawo podstawowe*, [w:] *Księga Pamiątkowa z okazji 10-lecia Wydziału Zamiejscowego Nauk Prawnych i Ekonomicznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Tomaszowie Lubelskim*, red. T. Guz, M.R. Pałubska, M. Kuć, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL 2006, s. 432-433; zob. B. KUŚ, *Kilka uwag na temat pojęcia „Służba Cywilna”*, [w:] *Samorząd Terytorialny z punktu widzenia nowoczesnej administracji. Księga poświęcona pamięci Jacka Dziobka-Romańskiego*, red. S. Wrzosek, M. Pyter, M. Ganczar, Lublin 2014: Wydawnictwo KUL, s. 231-238.

² Zob. I. LAZARI-PAWŁOWSKA, *Sprzecznność i konfliktowość w systemie etycznym*, „*Studia Filozoficzne*” 3 (24) 1961, s. 143-157.

³ Zob. ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej, Dz. U. Nr 227, poz. 1505 z późn. zm; zob. także zarządzenie Nr 70 Prezesa Rady Ministrów z dnia 6 października 2011 r. w sprawie wytycznych w zakresie przestrzegania zasad służby cywilnej oraz w sprawie zasad etyki korpusu służby cywilnej, M.P. Nr 93, poz. 953. „§ 1. Członek korpusu służby cywilnej przy wykonywaniu zadań kieruje się wynikającymi z przepisów prawa zasadami służby cywilnej, którymi w szczególności są: 1) zasada legalizmu, praworządności i pogłębiania zaufania obywateli do organów administracji publicznej; 2) zasada ochrony praw człowieka i obywateli; 3) zasada bezstronności; 4) zasada

kształcenie wyspecjalizowanych urzędników przeznaczonych do prac w wielu wymiarach administracji państwowej. Z praktyki życia codziennego znane są przypadki konfliktu interesów, które przybierają różne wymiary. Konflikt powstaje wtedy, kiedy realizowanie osobistych zadań i celów strategicznych przez jeden podmiot narusza interes drugiego podmiotu lub kilku podmiotów zarówno publicznych, jak i prywatnych. Konfliktem interesu jest także czerpanie własnych korzyści ekonomicznych na różnych płaszczyznach działalności i wówczas zajmowane miejsca aktywności zawodowej lub zarobkowej są ze sobą w sprzeczności ze względu na niemożliwość ich pogodzenia. Wszyscy obywatele w państwie podlegają uregulowaniom prawnym, powinni je przestrzegać, zwłaszcza gdy wykonują swoje zawodowe obowiązki. Struktura władzy w państwie jest uporządkowana hierarchicznie, zakłada podległość i zależność służbową, dlatego może dochodzić do naruszenia prawa przez dopuszczoną swobodę działania osób prywatnych w sektorach publicznych. Każdy obywatel domaga się solidności, rzetelności, uczciwości, kompetencji i traktowania wszystkich zgodnie z prawem⁴. Należałoby się także zastanowić nad kwestią wydolności systemu prawnego, jaki obowiązuje w naszym państwie i podjąć odpowiednie procedury, mające na celu wdrażanie nowych inicjatyw systemu prawnego.

Zasadniczym problemem jest niewystarczająca ilość środków finansowych, jakie przeznaczają z budżetu państwa na prawidłowe funkcjonowanie organów urzędniczych i zaspokojenie oczekiwań obywateli. Jeśli już takie się przekazuje, to nie są one dzielone zgodnie z potrzebami, ale uznaniowo – dla niższych i wyższych szczebli zarządzania i wykonywania władzy. Skala różnicowań jawnych i ukrytych jest nie tylko kluczową kwestią polityki finansowej i społecznej, ale jawi się jako jeden z najtrudniejszych problemów do rozwiązywania. Na zróżnicowanie płacowe ma wpływ wykształcenie, płeć, doświadczenie zawodowe, staż pracy, umiejętności, ale także udział we władzy. Władzę wzmacnia poczucie własności, a posiadanie mnoży dochody i determinuje przywileje, przy czym rządzący umacniają swój prestiż i wpływy⁵. Obecnie liczy się zysk, kapitał, wybicie za wszelką cenę, posiadanie pieniędzy, ważny jest „interes”. Ludzie o to wszystko zabiegają bez respektowania wymogów etycznych. Nieetyczne zachowania w sfe-

jawności i przejrzystości; 5) zasada dochowania tajemnicy ustawowo chronionej; 6) zasada profesjonalizmu; 7) zasada odpowiedzialności za działanie lub zaniechanie działania; 8) zasada racjonalnego gospodarowania środkami publicznymi; 9) zasada otwartości i konkurencyjności naboru”.

⁴ T. BARANKIEWICZ, *W poszukiwaniu modelu standardów etycznych administracji publicznej w Polsce*, Lublin: Wydawnictwo KUL 2013, s. 222-245.

⁵ M. JAROSZ, *Władza, przywileje, korupcja*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2004, s. 108-137.

rze publicznej zawsze obniżają obyczaje, co w rezultacie powoduje demoralizowanie pozostałych członków społeczeństwa⁶.

W praworządnym państwie nie tylko ma wzrastać skarbiec państwowy, ale jego cechą jest to, że korzystać z dóbr wspólnych mogą wszyscy, a nie jedynie uprzywilejowani. Jeżeli potrzeby obywateli są zaspokajane, to wówczas nie powinno dochodzić do nadużyć publicznych, a w efekcie do konfliktu interesów. Rodzi się pytanie, czy państwo ma chronić jedynie tych, którzy są bardziej operatywni czy sprytni, aby swoje dobra powiększać kosztem tych, którzy są mniej zaradni i biedni. Każde państwo stanowi regulację prawne, dlatego pozostaje je jedynie egzekwować z większą pilnością i odpowiedzialnością. Świat współczesny, który opowiada się za bezwzględną skutecznością działania i akceptujący przede wszystkim logikę użyteczności, często niszczy bezpowrotnie relacje międzyludzkie w wielu sferach życia prywatnego i społecznego, których podłożem bardzo często jest kryzys wartości duchowych⁷.

1. INTERES PAŃSTWA

Według św. Jana Pawła II, państwo jako wyraz suwerennego samookreślenia się ludów i narodów, stanowi normalną realizację porządku społecznego⁸. To właśnie nauka o społecznej naturze człowieka wskazuje na naturalne podstawy struktur państwowych. Państwo jest koniecznym wytworem człowieka. Jako wspólnota – jest częścią ludzkiej natury i ukazanego w niej prawa natury. Ze swej istoty zawsze powinno stać na straży wolności obywateli i praw jednostki, a przede wszystkim zabezpieczać dobro wspólne⁹.

Faktem jest, że państwo zawsze miało i ma właściwe sobie instrumenty nacisku, jakimi są regulacje prawne, także podatki czy inne zobowiązania narzucone obywatelom, pod które należy się podporządkować. Funkcjonowanie państwa zależy od jego ustroju, czy jest opiekuńcze, kapitalistyczne, czy demokratyczne, i wtedy władza powinna dostrzegać potrzeby obywateli i stwarzać możliwości do

⁶ Por. S. OLEJNIK, *Etos narodu u schyłku XX w.*, [w:] *Człowiek – Sumienie – Wartości. Materiały z sympozjum KUL, 2-3 XII 1996 r.*, red. J. Nagórny, A. Derdziuk, Lublin: Redakcja Wydawnictw KUL 1997, s. 49-74.

⁷ Por. S. KASPRZAK, *Normatywny wymiar ekologicznych i sozologicznych idei w systemie prawa państwowego i kościelnego*, Lublin: „Bamka” 2003, s. 565.

⁸ JAN PAWEŁ II, *Przemówienie do Korpusu Dyplomatycznego* (12.01.1979), [w:] JAN PAWEŁ II, *Nauczanie papieskie*, t. II, Poznań: Pallottinum 1990, s.24.

⁹ P. SROGA, *Ocena państwa w społecznym nauczaniu Kościoła*, [w:] *Państwo i jego problemy*, red. M. Wojciechowski, Olsztyn: Wydawnictwo „Hosianum”, s. 52-58.

ich wszechstronnego rozwoju. W interesie państwa jest posiadanie wystarczających środków na funkcjonowanie spektrum organizacyjno-ustrojowego do realizowania celu podstawowego, jakim jest istnienie suwerennego państwa i zapewnienie odpowiednich warunków wewnętrznych i zewnętrznych dla jego całościowego wizerunku na arenie międzynarodowej. Jednakże dobro obywateli jawi się jako podstawowy cel państwa. Rodzi się pytanie, czy wszyscy obywatele mają takie same możliwości dla osobistego rozwoju i do zajmowania takich samych stanowisk pracy. Siłą rzeczy ludzie różnią się wykształceniem, zamożnością, w różny sposób radzą sobie w codziennych przeciwnościach, a przede wszystkim w zdobywaniu środków na codzienne utrzymanie.

Państwo poprzez stanowione regulacje prawne powinno wspierać współzawodnictwo, wydajność na rynku i zapewniać utrzymanie stabilnego systemu walutowego oraz gromadzić odrębne pieniądze na wdrażanie systemu prawnego w zgodzie z dyrektywami unijnymi i konwencjami międzynarodowymi¹⁰. Samo pojęcie interesu na gruncie nauk prawnych należy rozumieć jako dążenie obywatela lub grupy społecznej do wykreowania, zmiany lub likwidacji określonego stanu prawnego (stosunku prawnego lub społecznego), który zaspokaja określone potrzeby podmiotu¹¹. W literaturze przedmiotu słusznie stwierdza się, że pojęcie interesu publicznego państwa należy odczytywać w świetle pojęcia „dobra wspólnego” i godności osoby ludzkiej, bo jedynie w taki sposób można wyprowadzić pełnię i aksjologicznie właściwą treść tego pojęcia¹². W sposób ogólny interes publiczny można zinterpretować w odniesieniu do państwa, określonego w art. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r., jako dobro wspólne wszystkich obywateli¹³. Słuszne wydaje się stwierdzenie że, «istnienie sprawnego organizacyjnie państwa jest *sui generis* interesem publicznym jego wszystkich obywateli, który w pełni zasługuje na prawną ochronę. W tak określonych granicach funkcjonuje obywatel, co w połączeniu z zasadą pomocniczości pomoże właściwie usytuować jednostkę i jej prawa na czele hierarchii aktywności państwa. Stąd

¹⁰ P. CZARNEK, *Wolność gospodarcza. Pierwszy filar społecznej gospodarki rynkowej*, Lublin: Wydawnictwo KUL 2014, s. 47; zob. K. GŁADKOWSKI, *Instytucja państwa wobec przemian współczesnego świata*, [w:] *Państwo i jego problemy*, s. 67-87.

¹¹ Por. H. GROSZYK, A. KORYBSKI, *Konflikt interesów i prawo*, Warszawa: Centralny Ośrodek Metodyczny Studiów Nauk Politycznych 1990, s. 7 n.; por. M. ZDYB, *Prawny interes jednostki w sferze materialnego prawa administracyjnego*, Lublin: Wydawnictwo UMCS 1991, s. 9 n.

¹² Por. SROGA, *Ocena państwa w społecznym nauczaniu Kościoła*, s. 42-60, 56.

¹³ Ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm. [dalej cyt.: Konstytucja RP].

w taki sposób odczytujemy z idei państwa interes publiczny, który zawsze „jest w pełnej harmonii z godnością człowieka”»¹⁴.

2. INTERES OBYWATELI

Człowiek jest istotą społeczną, dlatego konflikt interesów towarzyszy mu od zarania dziejów, zaś współczesna cywilizacja jedynie nasiliła go na wielu płaszczyznach życia społecznego, a zwłaszcza w krajach wysoko rozwiniętych gospodarczo.

Zgodnie z powszechną zasadą, że ryba psuje się od głowy, rodząca się i trwająca już od wielu lat patologia w kręgach władzy i osób publicznych przekłada się dość zdecydowanie na postawy i zachowania społeczne, zwłaszcza gdy chodzi o życie obywateli, a przede wszystkim, gdy weźmie się pod uwagę strategię aktywności biznesowej. Zdaniem Marii Jarosz dysfunkcyjne, nieetyczne zachowania władzy, polityków i biurokratów w urzędach, są niebezpieczne nie tylko dlatego, że destabilizują gospodarkę, deformują od środka państwo, ale również dlatego, że przemieszczają się w dół hierarchii i deprawują coraz szersze kręgi władzy i zwykłych obywateli¹⁵. Należy z naciskiem podkreślić, że system fiskalny i struktura władzy, ułomność prawa, jego poważne luki lub wady, a także powoływanie na dane stanowiska przez wypracowane znajomości, także podobne praktyki w handlu i w bankach, stanowią doskonałe podłoże dla praktyk protekcjonistycznych, korupcyjnych oraz dają wiele okazji do łamania prawa. Takie zjawiska w społeczeństwie obywatelskim nie rozwijają, ale osłabiają gospodarkę i państwo, czyniąc dobre warunki do życia jedynie uprzywilejowanym¹⁶. Polskie społeczeństwo jest pozornie bezbronne i bezsilne wobec rozszerzających się skutków szerzącej się korupcji w jej rozmaitych odsłonach i formach. Czasem są one uważane za cechy niezmiennie, zwłaszcza w otoczeniu niewidzialnej gołym okiem „trzeciej gospodarki”, którą budują od środka między innymi: łapówki, napiwki, różnego rodzaju okazywane wdzięczności lub zapowiedzi pewnych korzyści materialnych¹⁷.

¹⁴ Zob. R. BISKUP, *Wolność gospodarcza w wymiarze podmiotowym*, Lublin: Wydawnictwo KUL 2011, s. 135-137, 172; zob. M. ZDYB, *Interes publiczny w orzecznictwie TK*, [w:] *Pojęcie interesu w naukach prawnych, prawie stanowionym i orzecznictwie sądowym Polski i Ukrainy*, red. A. Korybski, M. Kostyckij, L. Leszczyński, Lublin: Wydawnictwo UMCS 2006, s. 205.

¹⁵ JAROSZ, *Władza, przywileje, korupcja*, s. 69.

¹⁶ Tamże, s. 93.

¹⁷ Por. E. HANKISS, *Pałapki społeczne*, Warszawa: Wiedza Powszechna 1986, s. 71; por. BARANKIEWICZ, *W poszukiwaniu modelu standardów etycznych*, s. 107-110.

Wrodzonym prawem obywatela jest otrzymanie takiego wynagrodzenia, które zapewni mu godziwe warunki życia, a także umożliwi rozwój w wymiarze osobistym i społecznym. Przy ustalaniu ważności „interesu publicznego” muszą być brane pod uwagę regulacje konstytucyjne, a także hierarchia wartości wynikająca z koncepcji demokratycznego państwa prawnego¹⁸.

Istnieje przekonanie, że fundamentem życia społecznego i czynnikiem rozwoju gospodarki rynkowej jest „twórczość silnej jednostki” lub „grupy jednostek”. Z tej przyczyny, państwo zapewnia obywatelom rozwój i wartość osobistych, indywidualnych dokonań, a jedynym powodem, dla którego ten rozwój może być ograniczony, jest „dobro wspólne” (Konstytucja RP, art. 4)¹⁹. Naruszenie interesu publicznego, obojętnie jakiego podmiotu, jest ewidentnym przykładem ukrytej korupcji²⁰. W dobie obecnej, osoba skorumpowana nie dostrzega i nie chce uznać swego zepsucia. Zdaniem Ojca Świętego Franciszka, korupcja, bardziej niż przebaczana, powinna być leczona. Jest ona jak jedna z tych wstydlivych chorób, zazwyczaj tajonych do momentu, kiedy nie można już ukryć ich objawów. Nie należy mylić korupcji z wadami człowieka czy społeczeństwa²¹.

Interes publiczny instytucji państwowych jest tak bardzo obwarowany przez prawo i partie rządzące, że zwykły obywatel nic nie może zrobić, jedynie zgodzić się na niechciane i nieżyczliwe warunki życia i rozwoju.

Zdaniem J. Mariańskiego, zorganizowane państwo w sensie społecznym, gospodarczym i politycznym jako swoistego rodzaju kontekst, powoduje nacisk wzmacniający lub hamujący w odniesieniu do zjawiska korupcji i praktyk łapówkarstwa. W sensie ścisłym, korupcja jest nadużyciem powierzonej władzy w wykonywaniu urzędu publicznego dla celów osobistych i wzbogacenia się przez przyjmowanie korzyści majątkowych²².

Co jest przyczyną korupcji w państwie? Najgłębszą jej przyczyną jest chęć posiadania tego, co inni posiadają, pragnienie życia na wyższym poziomie i władzy z jej szerokimi możliwościami i dogodnościami. Taki jest człowiek, taką ma na-

¹⁸ CZARNEK, *Wolność gospodarcza*, s. 241.

¹⁹ Por. tamże, s. 116-117.

²⁰ Zob. szerzej A. DYLUŚ, *Korupcja w aspekcie etyczno-społecznym*, [w:] *Korupcja. Problem społeczno-moralny*, red. A. Marcol, Opole: Wydawnictwo Św. Krzyża 1992, s. 77-116; zob. S. KASPRZAK, *Prewencja przed korupcją w wykonywaniu administracji publicznej*, [w:] *Jawność w samorządzie terytorialnym*, red. B. Dolnicki, Warszawa: Lex a Wolter Kluwer business 2015, s. 289-301.

²¹ PAPIEŻ FRANCISZEK, *Zepsucie i grzech*, tł. L. Wrona, Kraków: Wydawnictwo Esprit 2013, s. 29-33.

²² J. MARIAŃSKI, *Korupcja jako problem społeczny w Polsce w świetle badań socjologicznych*, [w:] *Korupcja. Problem społeczno-moralny*, s. 9-58.

turę, pragnie mieć więcej dla siebie, naśladuje innych, nie zawsze w dobrym postępowaniu²³.

Przejawem słabości państwa jest brak dyscypliny społecznej, niedostateczne sankcje karne, choć obecnie jest nadmiar norm w wielu gałęziach prawa, pozostaje problem w przestrzeganiu i egzekwowaniu wymogów prawa. Urzędnicy nie zawsze są w stanie, a często i nie mogą przeprowadzić prawnych postanowień i zobowiązań. Wynika to z braku pieniędzy publicznych przeznaczonych na cel rozwoju, ale także ze względu na sytuację konfliktową pomiędzy władzą a różnymi obywatelami państwa. W słabym państwie niemalże na wszystkich płaszczyznach życia społecznego i politycznego widoczne jest ignorowanie zarządzeń państwowych, a nawet bezprawne przeciwstawianie się im. Można powiedzieć, że takie państwo, bez ładu społecznego i karności jest niewydolne i nie można zbyt wiele uczynić dla „dobra wspólnego”²⁴. W wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 29 kwietnia 2003 r. zawarte jest stanowisko, że „Status człowieka i obywatela RP wyznaczony jest w pierwszej kolejności przez normy rozdziału II Konstytucji, a więc przez wolności i prawa, których podstawą jest przyrodzona i niezbywalna godność człowieka (art. 30 Konstytucji). Te normy określają sferę wolności i praw człowieka i obywatela i tworzą zasadniczą podstawę do formułowania konstytucyjnych wolności i praw, których naruszenie może być podstawą skargi konstytucyjnej. Zasady ustrojowe mogą oddziaływać na ten status, a zwłaszcza mogą poszerzać sferę wolności jednostki, wpływać na zakres określonych praw lub dopuszczalność ograniczeń. Jednakże z uwagi na to, że podstawą ich obowiązywania jest założenie ustrojodawcy, w myśl którego zasady ustrojowe to normy mające w szczególnym stopniu przyczyniać się do realizacji «dobra wspólnego obywateli» (art. 1 Konstytucji), nie mogą mieć pierwszeństwa wobec przepisów rozdziału II, a mają jedynie uzupełniające znaczenie w sferze wolności i praw jednostki [...]”²⁵.

²³ Zob. K. KICIŃSKI, *Korupcja a struktura społeczna*, [w:] *Z problemów moralnych współczesności. Praca i uczciwość*, red. A. Pawełczyńska, Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej 1992, s. 159-178.

²⁴ Por. A. MARCOL, *Korupcja w aspekcie antropologiczno-teologicznym*, [w:] *Korupcja. Problem społeczno-moralny*, s. 163-179.

²⁵ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 29 kwietnia 2003 r., sygn. akt SK 24/02, OTU ZU z 2003 r., Nr 4A, poz. 33; por. CZARNEK, *Wolność gospodarcza*, s. 138-139.

3. INTERES USTAWODAWCY PAŃSTWOWEGO

Przed 160 laty A. Tocqueville od nowoczesnej społeczności oczekiwał przede wszystkim dwóch rzeczy: wolności od nędzy i wolności od tyranii. Dobra polityka powinna zapobiegać tyranii, a mądra gospodarka, połączona umiejętnie z technologią, techniką i innymi osiągnięciami cywilizacyjnymi, ma usuwać nędzę ze społeczności obywatelskiej. Nędza i tyrania, dobrobyt i wolność – to zagadnienia ze sobą bardzo ściśle powiązane, ale nieobojętne są także moralno-etyczne. Bardziej niebezpiecznym zjawiskiem jest fakt zaistnienia rozdźwięku między możliwościami technicznymi czy technologicznymi, a niedomaganiem etosu, czy zapaścią etyki i moralności społecznej. Dla właściwego rozwoju i tworzenia dobrobytu, człowiek jako podmiot gospodarczy potrzebuje ochrony własnej wolności. Wolność z kolei nie spełnia się w próżni. Wymaga ona dogodnej przestrzeni do działania zapewnionej przez regulacje prawne i władzę publiczną w państwie²⁶.

„Podstawowym problemem Polski nie jest brak stosownych przepisów, ani nawet brak stosownych instrukcji. [...] Jest nim – wytwarzana przez poszczególnych aktorów społecznych – nieciągłość instytucjonalna, która prowadzi do narastania niedostosowania wewnątrz systemu instytucjonalnego jako całości”²⁷. W praktyce polityki państwowej w Polsce przyjęła się zasada, że zwycięzca wyborów obsadza kierownicze stanowiska w administracji centralnej i terenowej, w agencjach i agendach rządowych, w zarządach i radach nadzorczych dobrze płacących spółek Skarbu Państwa. Stosunki pomiędzy ugrupowaniami politycznymi są napięte, ponieważ realna polityka stała się pewnym biznesem. Nawet mało prestiżowe stanowiska radnego gminy czy powiatu obok oficjalnych diet dają też szansę uzyskania profitów „pod stołem” w postaci łapówek²⁸. M. Jarosz uważa, że „jakość polskiego prawa jest powszechnie kwestionowana przede wszystkim ze względu na niejasność i błędy prawne, niestabilność unormowań (permanentne nowelizacje), delegowanie istotnych rozstrzygnięć i przepisów do kompetencji ministrów w ramach unormowania w drodze rozporządzeń”²⁹. Rządzenie za ich pomocą prawie zawsze komplikuje i destabilizuje promulgowane normy prawne, ale przede wszystkim stwarza warunki rządowi lub indywidualnym ministrom do podporządkowywania przepisów prawnych interesom partyjnym. Takie zjawisko jest niewłaściwe i nie ma nic wspólnego z troską o dobro wspólne

²⁶ Por. J. KRUCINA, *Nadużycia społeczne jako wyzwanie dla myśli moralno-pastoralnej*, [w:] *Korupcja. Problem społeczno-moralny*, s. 141-162.

²⁷ Cyt. za: JAROSZ, *Władza, przywileje, korupcja*, s. 63.

²⁸ Tamże, s. 64.

²⁹ Tamże, s. 65.

narodu i ochrony państwa polskiego. W Polsce w ostatnich latach narastająca liczba afer ujawnianych publicznie przez media wskazuje, że przedstawiciele władzy mieli w przeszłości możliwość tworzenia przepisów prawa i wykorzystania dla własnej realizacji „niepisanego, lecz nadrzędnego” prawa do zachowania tego, co osiągnęli w wyborach. Klasa polityczna oraz jej biznesowe zaplecze – w majestacie walki o władzę – tworzą względnie stabilną i względnie lojalną grupę interesów. Ona i jej klientela przestrzegają i respektują wzajemnie swoje prawa do powyborczych celów i nieuczciwych działań. Zasada nieodpowiedzialności posłów, rządu i klasy politycznej stała się w Polsce prawem kardynalnym, a lojalność wobec wybranych grup wyborców, choć nieraz sprzeczna z interesem społecznym, jest ściśle podporządkowana zobowiązaniom partyjnym³⁰.

Aktualnie w Polsce świat „ludzi biznesu” jest jedną z ważniejszych grup odniesienia, gdyż to właśnie oni kreują wzorce działania na szeroką skalę i są obiektem przyciągania. Ich styl życia obserwują i naśladują ludzie młodzi. Zdaniem A. Dylusa, na gospodarkę państwa spogląda się przez pryzmat pierwszego zarobionego nielegalnie miliona, omijając prawo obowiązujące w państwie, czyli „dżungli”, w której sprytniejszy i silniejszy w wymyślaniu ekonomicznych strategii dla własnego zarobku, zwycięża, gdzie silniejszy i bardziej „żarłoczny zjada mniejszego i biedniejszego”, gdzie obowiązują zasady niewidzialnej ręki, kasyna, lub gry pokerowej, która głosi, że kłamstwo należy do istotnej reguły gry³¹. Celem ustawodawcy państwowego powinno być wytyczanie kierunku życia dla obywateli w świetle i pod ochroną prawa, a nie pozostawienie wyszukanych wyjść i ucieczek spod obowiązawalności przepisów prawnych dla ludzi sprytnych i zaradnych.

4. INTERES PRZEDSIĘBIORCÓW I PRODUCENTÓW

Aktywność indywidualna obywateli powoduje wzrost gospodarczy w państwie. Sektor prywatny, małe i średnie przedsiębiorstwa, szczególnie silnie dotykają systemowe problemy prywatyzacji. Przedsiębiorcy uskarżają się głównie na niestabilne prawo, utrudniony dostęp do kredytów, wysokie koszty prac i wykonawstwa, niesprawiedliwe podatki, a przede wszystkim straty finansowe na ochronę zatrudnionych pracowników. Uskarżają się, że mają za mało swobody

³⁰ Tamże, s. 65.

³¹ Por. A. DYLUŚ, *Erozja standardów etycznych w biznesie*, [w:] *Kondycja moralna społeczeństwa polskiego*, red. J. Mariański, Kraków: Wydawnictwo WAM, Polska Akademia Nauk, Komitet Socjologii 2002, s. 271-272, 296-297.

w dziedzinie prowadzonej działalności gospodarczej. Funkcjonujący do tej pory system fiskalny, zwłaszcza opodatkowanie pracy i wykonawstwa, zmusza właścicieli przedsiębiorstw i zakładów produkcyjnych do łamania prawa, ale nie kłóci się z przekonaniem o ich własnej uczciwości. Zrozumiałe jest, że ta rzeczywistość kształtuje poglądy i zachowania klasy nowych kapitalistów, i to raczej jest działanie racjonalne. Rządzący są postrzegani i widziani jak ci „oni”, czyli ci, którzy uchwalają restrykcyjne podatki i pozyskują pieniądze z polskiego portfela biznesowego. Robią to po to, aby je roztrwonić i zainwestować w żądania sfery budżetowej, bezrobotnych, a także bankrutujących i nieopłacalnych przedsiębiorstw państwowych. Można zasadnie przyjąć, że w tej ekonomicznej i politycznej grze, prywatni przedsiębiorcy są ograniczani przez państwowych, nieuczciwych biurokratów³². Rzeczywistość jest swoistego rodzaju modelem konfliktu interesów, stąd rodzi się pytanie: czy zachowanie się człowieka w różnych życiowych i zawodowych sytuacjach jest uzależnione jedynie od relacji sprzecznych interesów? Wydaje się, że w sytuacjach, gdzie trzeba myśleć, wybierać, eliminować i przewidywać z rachunkiem prawdopodobieństwa, nawet gdyby człowiek był pozbawiony intuicji przewidywania, powinien nauczyć się jedynie wybierania tego, co lepsze, a nie gorsze³³.

Zdaniem P. Marca, współczesne zarządzanie jest uwarunkowane wieloma obszarami wpływów. Owe uwarunkowania determinują cele wyznaczone przez przedsiębiorstwa oraz wpływają na decyzje menedżerów. Trzy obszary mają wpływ na kierowanie obecnym rynkiem: obszar globalny – który charakteryzuje się przekonaniem o fiasku wizji świata w sensie totalitarnym czy liberalnym, na gruncie czego dochodzi do powstawania różnic i konfliktów interesów; obszar krajowy – który pokazuje, jak wydolne jest państwo z własną polityką; i obszar przedsiębiorstwa – to miejsce stosowania i wdrażania długotrwałych strategii rozwojowych³⁴.

Według L. Miodka, „każda działalność gospodarcza powinna mieć własną i specyficzną autonomię. Złożoność dzisiejszego życia gospodarczego i autonomia gospodarcza powinna nie tylko tolerować regulacje etyczne, ale przede wszystkim ich wymagać. [...] Nowoczesne przedsiębiorstwa, bez względu na to jak fantastyczne by nie były, składają się z ludzi i ludziom powinny służyć.

³² JAROSZ, *Władza, przywileje, korupcja*, s. 70-72.

³³ Por. J.Ł. GRZELAK, *Konflikt interesów. Analiza psychologiczna*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe 1978, s. 255-266.

³⁴ P. MARZEC, *Otoczenie i społeczna odpowiedzialność organizacji na rynku globalnym*, [w:] *IUS et FIDES. Księga Jubileuszowa z okazji siedemdziesiątych urodzin profesora Jana Świtki*, red. T. Guz, M. Kuć, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL 2006, s. 656-657.

Prawdziwym równaniem nie jest: kapitał + technologia + rynek + pracownicy, urzędnicy i kierownictwo, ale na odwrót: ludzie + rynek + technologia + kapitał. Nie chodzi tu o kolejność, ale o podkreślenie ważności czynnika ludzkiego³⁵. Zdaniem S. Michałkiewicza, „na władze państwowe wywierana jest presja ze strony przedsiębiorców krajowych i miejscowych związków zawodowych, by zahamować napływ tańszych towarów z zagranicy przy pomocy ceł zaporowych³⁶. Jest to w rezultacie „ochrona rynku wewnętrznego”, ale tak naprawdę, to nałożenie kolejnego podatku na krajowych konsumentów. Polscy przedsiębiorcy proponują wygórowane ceny na towary i usługi, lecz krajowa konsumpcja dóbr i usług niestety obniża się ze względu na wysokie ceny w odniesieniu do niskich zarobków³⁷.

5. INTERES PRYWATNY A DOBRO WSPÓLNE

Jedynie „dobro wspólne” jest racją dobierania właściwych środków podporządkowanych celowi nadrzędnemu – „wspólnemu dobru”³⁸. W takim ujęciu, jeśli dobro jest rzeczywiście celem, to może ono być tylko takim dobrem, które jest do osiągnięcia dla każdego człowieka, twórczego członka społeczeństwa w państwie demokratycznym, przez to dobro społeczeństwo staje się lepsze i szlachetniejsze³⁹. Podstawą dobra wspólnego, o którym mowa, jest godność człowieka i wynikające z niej prawa, które siłą rzeczy wchodzą do systemu prawa. Dobro wspólne nie przeciwstawia się godności osoby ludzkiej, jedno i drugie to wartości, które nie mogą się wzajemnie wykluczać. Zdaniem M. Granata, dobro wspólne w ujęciu art. 1. Konstytucji RP, obejmuje sobą także godność człowieka⁴⁰. K. Pałeczki jest zdania, że na pojęcie dobra wspólnego składają się następujące wartości: bezpieczeństwo osobiste i publiczne, wolność osobista, bezpieczeństwo ekonomiczne, wolność „od” stanów, które mogą zniewalać, i wolność „do” – wol-

³⁵ L. MIODEK, *Etyka w ekonomii a interes publiczny, do czego zmierzamy?* [w:] *Etyka a ekonomia*, red. T. Guz, P. Marzec, G. Horuszczij [i in.], Tomaszów Lubelski: Wydział Zamiejscowy Nauk Prawnych i Ekonomicznych KUL – Lublin: Wydawnictwo Polihymnia 2010, s. 53-55.

³⁶ S. MICHAŁKIEWICZ, *Wady państwa opiekuńczego*, [w:] *Państwo i jego problemy*, s. 108-117.

³⁷ Tamże, s. 112.

³⁸ CZARNEK, *Wolność gospodarcza*, s. 164.

³⁹ Tamże, s. 164-165.

⁴⁰ M. GRANAT, *Dobro wspólne w pojmowaniu Trybunału Konstytucyjnego*, [w:] *Dobro wspólne. Teoria i praktyka*, red. W. Arndt, F. Longchamps de Bérier, K. Szczucki, Warszawa: Kancelaria Sejmu, Wydawnictwo Sejmowe, Fundacja „Utriusque Iuris” 2013, s. 129.

ność do zaspokajania potrzeb wyższych, religijnych i edukacyjnych⁴¹. Odnosząc interes do dobra wspólnego trzeba wskazać, że interes prywatny i publiczny nie może naruszać harmonii z dobrem wspólnym. Zdaniem M. Piechowiaka, doskonałość działania i aktywności człowieka leży nie w tym, że jest wolne, ale w tym, że odpowiada jednoznacznie wyznaczonemu wzorcowi, który trzeba poznać i uzgodnić z nim swoje działanie i stan swojego bytu. Przeciwnością wolności jest dowolność. Wolność w naszym rozumieniu można charakteryzować jako bezpieczeństwo poszczególnych ludzi w ich relacji do państwa⁴². Wartości są ponad normami prawnymi, nie mogą być zamknięte w przepisie prawnym. Z natury swej powinny towarzyszyć prawodawcy w procesie stanowienia regulacji prawnych, będąc niejako w jego umyśle. Każda wartość jest rzeczywista i obiektywna, ale nie istnieje poza bytem oddzielnie, jest niejako „wtopiona” w daną rzecz. Mogą być wartości wyższe i niższe⁴³. Dobro wspólne wpływa na kształt społeczności, ono określa, jakie prawa osoby mogą być w danej społeczności realizowane i jakie z niego wynikają obowiązki. Skoro jego realizacja jest warunkiem potwierdzenia wartości osoby, to wszyscy członkowie społeczności są związani z dobrem wspólnym, stają wobec niego ze swoim prawem subiektywnym, to znaczy w stanie pewnej równości⁴⁴.

6. KIEDY POWSTAJE KONFLIKT INTERESÓW W SFERZE PUBLICZNEJ?

Konflikt interesów w sferze publicznej powstaje, gdy człowiek zobligowany do odpowiedzialności społecznej zaprzecza swoim postępowaniem wyznawany wartościom. Podejmując różne decyzje, zawsze powinniśmy kierować się według własnego sumienia. Zdaniem S. Rosika, głównym zadaniem sumienia jest dać konkretną odpowiedź na pytanie: co ja powinienem lub muszę czynić w tej oto realnej dla mnie sytuacji? Wolność tylko w tej mierze stanowi wartość moralną i podstawowy warunek etycznego życia, zwłaszcza w sferze publicznej, w jakiej umożliwia ona osiągnięcie wyższej formy osobowej i wspólnotowej egzystencji⁴⁵.

⁴¹ Por. K. PAŁECKI, *Wprowadzenie do normatywnej teorii władzy politycznej*, [w:] *Wprowadzenie do nauki o państwie i polityce*, red. B. Szmulik, M. Żmigrodzki, Lublin: Wydawnictwo UMCS 2006, s. 203.

⁴² M. PIECHOWIAK, *Filozofia praw człowieka*, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL 1999, s. 236-237.

⁴³ KASPRZAK, *Normatywny wymiar ekologicznych i socjologicznych idei*, s. 88-93.

⁴⁴ Tamże, s. 92.

⁴⁵ S. ROSIK, *Sumienie między wolnością a prawdą*, [w:] *Człowiek – Sumienie – Wartości*, s. 103-118.

Rozwój biurokracji państwowej postępuje wbrew przekonaniu, że wiąże się on z marnotrawstwem pieniędzy publicznych i wprowadzaniem nieładu administracyjnego. Właśnie w państwie demokratycznym wzrost „biurokracji” wiąże się ściśle z powstawaniem ogromnej ilości regulacji prawnych, a co za tym idzie – z wzmożonymi wydatkami finansowymi państwa. Aktualnie w Polsce administracja rządowa zatrudnia około 120 tys. osób, zaś samorządowa – około 222 tys. osób, natomiast w pozostałych jednostkach administracji publicznej pracuje łącznie 382 tys. urzędników, w tym administracja wojskowa, służby zdrowia, ubezpieczeń i inne⁴⁶.

Według Najwyższej Izby Kontroli, powszechnym zjawiskiem niszczącym demokrację i porządek społeczny jest tzw. nepotyzm i ustawianie konkursów na stanowiska urzędnicze dla konkretnych osób, celem zaoferowania im jakiegokolwiek pracy. Jest to przejaw działania niesprawiedliwego i nieetycznego⁴⁷. Jest oczywiste, że zredukowanie do minimum struktury organizacyjnej jakiegokolwiek podmiotu publicznego prowadzi do oczekiwanego zredukowania zbytej „biurokracji”. Podejmowane udoskonalenie biurokracji nie powinno wpływać w żadnej mierze na zagubienie ładu społecznego i porządku publicznego, który przyświecał od zawsze budowaniu państwa i powstawaniu wszelkiego rodzaju organizacji biurokratycznych⁴⁸.

Zdaniem T. Barankiewicza, przestępstwo sprzedajności może naruszać w pierwszej kolejności standard etyczny, czyli zasadę rozdziału czy konfliktu interesów: publicznego lub osobistego urzędnika. Godzi ono przede wszystkim w wyższe wartości społeczne uznawane przez wszystkich ludzi, jak: zaufanie społeczne, bezpieczeństwo prawne, dobro wspólne i prawidłowe funkcjonowanie instytucji publicznych. Działania, o jakich mowa, oznaczają nadużycie kompetencji, które są odgórnie powierzone danemu organowi lub urzędnikowi⁴⁹.

PODSUMOWANIE

Konflikt interesów w państwie na różnych szczeblach życia publicznego staje się dziś fundamentalną kwestią etyki biznesu⁵⁰. Żadne przepisy i najsurowsze ka-

⁴⁶ A. ZWOLIŃSKI, *Etyka urzędnika*, Kraków: Wydawnictwo WAM 2012, s. 16-17.

⁴⁷ Tamże, s. 19.

⁴⁸ Tamże, s. 22-23.

⁴⁹ BARANKIEWICZ, *W poszukiwaniu modelu standardów etycznych*, s. 108-112.

⁵⁰ S. KASPRZAK, *Relacja – obsługa – klient – etyczne i prawne aspekty handlu*, [w:] *Etyka a ekonomia*, s. 208-223.

ry nie sprawią, że kierujący się własnym zamierzeniem i prywatnymi korzyściami będzie respektował wymogi dobra wspólnego, które w społeczeństwie jest najwyższą racją postępowania. Większość kodeksów etycznych wskazuje na unikanie konfliktów interesów bądź też nakłania je ujawniać⁵¹.

Można zastanawiać się, jak obywatele rozumieją konflikt interesów, jaka jest ich świadomość jego istoty? Niestety, wiedza jest niewielka, a świadomość społeczna jest bardzo niska, nawet w kręgach władzy różnych szczebli w administracji centralnej czy samorządowej. Człowiek żyjący w państwie nie jest w stanie uniknąć wszystkich konfliktów interesów, gdyż towarzyszą one jego wszelkiej aktywności w życiu publicznym. Każdy urzędnik i obywatel powinien zawsze starać się żyć i postępować według prawego sumienia. Należy podkreślić, iż siłą korupcji jest jej mocne zakorzenienie w utrwalonych układach zależności, które siłą rzeczy wzmacniają lojalność nieformalną, utajnioną, ale przestępczej grupy osób. Taki rodzaj korupcji rozwija się dość pręźnie i jest zdolny do przejęcia władzy w państwie. W efekcie cichych działań na rzecz państwa dochodzi do powstawania korporacyjnych przywilejów, ustanawia się ulgi, a przedstawiciele władzy wchodzą jawnie czy lub potajemnie do zarządów firm, korzystając z dochodów popieranych przez siebie przedsiębiorstw⁵². Korupcja jest zjawiskiem negatywnym kształtującym postawy i zachowania osób w państwie, od których wymaga się postępowania zgodnego z prawem⁵³. Przyczyną konfliktu interesów jest przede wszystkim niewłaściwa decyzja człowieka. Działania sprzeczne z prawem podlegają ocenie etycznej. Korupcja prowadzi także do konfliktu interesu – publicznego, etycznego i osobistego w sumieniu zainteresowanych nią osób. Jedynie nowa kultura praworządności pozwoli na uczciwe postępowanie urzędników i obywateli. Polega ona na tym, że osoby sprawujące funkcje społeczne i publicz-

⁵¹ Np. Kodeks Etyki Pracowników Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach. Załącznik nr 1 do Zarządzenia nr 4/2011 Dyrektora Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach z dnia 16 lutego 2011 r. Przykładowo punkt 1: „Pracownik dokłada wszelkich starań, aby jego działania były przejrzyste, jawne, zrozumiałe, akceptowalne, niekolidujące z interesem wspólnoty samorządowej, wolne od podejrzeń o związek między interesem własnym i publicznym. Pracownik przeciwdziała zjawiskom korupcyjnym mogącym narażać jego i urząd na negatywne opinie”; por. ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych, Dz. U. Nr 223, poz. 1458 z późn. zm.

⁵² ZWOLIŃSKI, *Etyka urzędnika*, s. 66-67.

⁵³ *Catechismus Catholicae Ecclesiae*, Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana 1997; tekst polski w: *Katechizm Kościoła Katolickiego*, wyd. II, Poznań: Pallottinum 2012, nr 2409. *Katechizm* uznaje takie czyny za niemoralne, które działający podejmuje w celu uzyskania własnych korzyści ze szkodą dla innych osób. Decydenci powinni postępować zgodnie z prawem. Świadome wyrządzenie szkody własności prywatnej lub publicznej jest sprzeczne z prawem moralnym i domaga się odszkodowania. Zob. KASPRZAK, *Prewencja przed korupcją*, s. 289-301.

ne powinny troszczyć się o sprawiedliwe stosowanie przepisów prawnych i legalność wszystkich decyzji administracji publicznej⁵⁴.

Działania korupcyjne w instytucjach państwowych nie powinny mieć miejsca, gdyż przez ich rozwój następuje znaczne osłabienie struktury administracyjnej państwa, to z kolei wpływa negatywnie na wizerunek władzy⁵⁵. Nowe postawy, oparte na etyce społecznej, promowane przez ludzi uczciwych, pomogą uchronić przed całkowitym zniszczeniem zdrowych relacji na szczeblach władzy publicznej i podlegających jej obywateli. Przez odpowiedni nadzór, a także przez kontrolę pracowniczą, można dokonać odnowienia obyczajów społecznych, zwłaszcza wśród urzędników państwowych.

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA PRAWA

- Catechismus Catholicae Ecclesiae, Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana 1997; tekst polski w: *Katechizm Kościoła Katolickiego*, wyd. II, Poznań: Pallottinum 2012.
- Kodeks Etyki Pracowników Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach. Załącznik nr 1 do Zarządzenia nr 4/2011 Dyrektora Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach z dnia 16 lutego 2011 r.
- Ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych, Dz. U. Nr 223, poz. 1458 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej, Dz. U. Nr 227, poz. 1505 z późn. zm.
- Zarządzenie Nr 70 Prezesa Rady Ministrów z dnia 6 października 2011 r. w sprawie wytycznych w zakresie przestrzegania zasad służby cywilnej oraz w sprawie zasad etyki korpusu służby cywilnej, M.P. Nr 93, poz. 953.

ORZECZNICTWO

- Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 29 kwietnia 2003 r., sygn. akt SK 24/02, OTU ZU z 2003 r., Nr 4A, poz. 33.

LITERATURA

- BARANKIEWICZ Tomasz: *W poszukiwaniu modelu standardów etycznych administracji publicznej w Polsce*, Lublin: Wydawnictwo KUL 2013.

⁵⁴ K. GŁOMBIK, *Korupcja. Nauczanie moralne Jana Pawła II. Społeczeństwo*, Radom: Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne Polwen 2006, s. 63-66.

⁵⁵ Zob. KASPRZAK, *Prewencja przed korupcją*, s. 289-301.

- BISKUP Rafał: Wolność gospodarcza w wymiarze podmiotowym, Lublin: Wydawnictwo KUL 2011.
- CZARNEK Przemysław: Wolność gospodarcza. Pierwszy filar społecznej gospodarki rynkowej, Lublin: Wydawnictwo KUL 2014.
- DYLUS Aniela: Erozja standardów etycznych w biznesie, [w:] Kondycja moralna społeczeństwa polskiego, red. J. Mariański, Kraków: Wydawnictwo WAM, Polska Akademia Nauk, Komitet Socjologii 2002, s. 271-297.
- DYLUS Aniela: Korupcja w aspekcie etyczno-społecznym, [w:] Korupcja. Problem społeczno-moralny, red. A. Marcol, Opole: Wydawnictwo Św. Krzyża 1992, s. 77-116.
- GŁOMBİK Konrad: Korupcja. Nauczanie moralne Jana Pawła II. Społeczeństwo, Radom: Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne Polwen 2006.
- GRANAT Mirosław: Dobro wspólne w pojmowaniu Trybunału Konstytucyjnego, [w:] Dobro wspólne. Teoria i praktyka, red. W. Arndt, F. Longchamps dr B erier, K. Szczucki, Warszawa: Kancelaria Sejmu, Wydawnictwo Sejmowe, Fundacja „Utriusque Iuris” 2013.
- GROSZYK Henryk, KORYBSKI Andrzej: Konflikt interesów i prawo, Warszawa: Centralny Ośrodek Metodyczny Studiów Nauk Politycznych 1990.
- GRZELAK Janusz  .: Konflikt interesów. Analiza psychologiczna, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe 1978.
- HANKISS Elemer: Pułapki społeczne, Warszawa: Wiedza Powszechna 1986.
- JAN PAWEŁ II: Przemówienie do Korpusu Dyplomatycznego (12.01.1979), [w:] Jan Paweł II, Nauczanie papieskie, t. II, Poznań: Pallottinum 1990, s. 24-28.
- JAROSZ Maria: Władza, przywileje, korupcja, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2004.
- KASPRZAK Sylwester: Normatywny wymiar ekologicznych i sozologicznych idei w systemie prawa państwowego i kościelnego, Lublin: „Bamka” 2003.
- KASPRZAK Sylwester: Prewencja przed korupcją w wykonywaniu administracji publicznej, [w:] Jawność w samorządzie terytorialnym, red. B. Dolnicki, Warszawa: Lex a Wolter Kluwer business 2015, s. 289-301.
- KASPRZAK Sylwester: Relacja – obsługa – klient – etyczne i prawne aspekty handlu, [w:] Etyka a ekonomia, red. T. Guz, P. Marzec, G. Horuszczij [i in.], Tomaszów Lubelski: Wydział Zamiejscowy Nauk Prawnych i Ekonomicznych KUL – Lublin: Wydawnictwo Polihymnia 2010, s. 203-226.
- KICIŃSKI Krzysztof: Korupcja a struktura społeczna, [w:] Z problemów moralnych współczesności. Praca i uczciwość, red. A. Pawełczyńska, Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej 1992, s. 159-178.
- KOWALSKI Grzegorz: Ochrona jednostki przed przestępczością jako prawo podstawowe, [w:] Księga Pamiątkowa z okazji 10-lecia Wydziału Zamiejscowego Nauk Prawnych i Ekonomicznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Tomaszowie Lubelskim, red. T. Guz, M.R. Pałubska, M. Kuć, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL 2006, s. 427-446.
- KRUCINA Jan: Nadużycia społeczne jako wyzwanie dla myśli moralno-pastoralnej, [w:] Korupcja. Problem społeczno-moralny, red. A. Marcol, Opole: Wydawnictwo Św. Krzyża 1992, s. 141-162.
- KUŚ Bartosz: Kilka uwag na temat pojęcia „Służba Cywilna”, [w:] Samorząd Terytorialny z punktu widzenia nowoczesnej administracji. Księga poświęcona pamięci Jacka Dziobka-Romańskiego, red. S. Wrzosek, M. Pyter, M. Ganczar, Lublin: Wydawnictwo KUL 2014, s. 231-238.

- LAZARI-PAWŁOWSKA Ija: Sprzecznosc i konfliktowosc w systemie etycznym, *Studia Filozoficzne* 3 (24) 1961, s. 143-157.
- MARCOL Alojzy: Korupcja w aspekcie antropologiczno-teologicznym, [w:] Korupcja. Problem spoleczno-moralny, red. A. Marcol, Opole: Wydawnictwo Św. Krzyża 1992, s. 163-179.
- MARIAŃSKI Janusz: Korupcja jako problem spoleczny w Polsce w swietle badan socjologicznych, [w:] Korupcja. Problem spoleczno-moralny, red. A. Marcol, Opole: Wydawnictwo Św. Krzyża 1992, s. 9-58.
- MARZEC Paweł: Otoczenie i spoleczna odpowiedzialnosc organizacji na rynku globalnym, [w:] IUS et FIDES. Ksiega Jubileuszowa z okazji siedemdziesiatych urodzin profesora Jana Świtki, red. T. Guz, M. Kuć, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL 2006, s. 653-662.
- MICHAŁKIEWICZ Stanisław: Wady panstwa opiekuńczego, [w:] Państwo i jego problemy, red. M. Wojciechowski, Olsztyn: Wydawnictwo „Hosianum” 2005, s. 108-117.
- MIODEK Lech: Etyka w ekonomii a interes publiczny, do czego zmierzamy? [w:] Etyka a ekonomia, red. T. Guz, P. Marzec, G. Horuszczij [i in.], Tomaszów Lubelski: Wydział Zamiejscowy Nauk Prawnych i Ekonomicznych KUL – Lublin: Wydawnictwo Polihymnia 2010, s. 53-70.
- OLEJNIK Stanisław: Etos narodu u schyłku XX w., [w:] Człowiek – Sumienie – Wartości. Materiały z sympozjum KUL, 2-3 XII 1996 r., red. J. Nagórny, A. Derdziuk, Lublin: Redakcja Wydawnictw KUL 1997, s. 49-74.
- PAŁECKI Krzysztof: Wprowadzenie do normatywnej teorii władzy politycznej, [w:] Wprowadzenie do nauki o państwie i polityce, red. B. Szmulik, M. Żmigrodzki, Lublin: Wydawnictwo UMCS 2006, s. 203-230.
- PAPIEŻ FRANCISZEK: Zepsucie i grzech, tł. Lidia Wrona, Kraków: Wydawnictwo Esprit 2013.
- PIECHOWIAK Marek: Filozofia praw człowieka, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL 1999.
- ROSIK Seweryn: Sumienie miedzy wolnością a prawdą, [w:] Człowiek – Sumienie – Wartości. Materiały z sympozjum KUL, 2-3 XII 1996 r., red. J. Nagórny, A. Derdziuk, Lublin: Redakcja Wydawnictw KUL 1997, s. 103-118.
- SROGA Piotr: Ocena państwa w spolecznym nauczaniu Kościoła, [w:] Państwo i jego problemy, red. M. Wojciechowski, Olsztyn: Wydawnictwo „Hosianum” 2005, s. 52-58.
- ZDYB Marian: Interes publiczny w orzecznictwie TK, [w:] Pojęcie interesu w naukach prawnych, prawie stanowionym i orzecznictwie sądowym Polski i Ukrainy, red. A. Korybski, M. Kostyckij, L. Leszczyński, Lublin: Wydawnictwo UMCS 2006, s. 205.
- ZDYB Marian: Prawny interes jednostki w sferze materialnego prawa administracyjnego, Lublin: Wydawnictwo UMCS 1991.
- ZWOLIŃSKI Andrzej: Etyka urzędnika, Kraków: Wydawnictwo WAM 2012.

KONFLIKT INTERESU W SFERZE PUBLICZNEJ ADMINISTRACJI PAŃSTWOWEJ

Streszczenie

Bezpieczeństwo państwa zakłada takie elementy, jak: demokratyczny ustrój państwa, dobry i zasobny budżet, bezpieczeństwo granic, obronność i wojsko, współpraca międzynarodowa, dyrektywy Unii Europejskiej, podatki, bezpieczeństwo obywateli, ochrona środowiska, służba zdrowia,

a przede wszystkim stworzenie takich warunków koegzystencji tych wszystkich elementów, aby optymalnie państwo mogło istnieć i rozwijać swoją obronność, gospodarkę, handel, produkcję i dobre miejsce na arenie międzynarodowej. Konflikt interesów ma siłą rzeczy charakter złożony, gdyż istnieje prawdopodobieństwo, że interes zakładu, przedsiębiorstwa czyli interes publiczny zostaje zdominowany przez dążenie interesu prywatnego. Konflikt interesów na różnych szczeblach życia publicznego w państwie staje się dziś fundamentalną kwestią w etyce biznesu i to z punktu widzenia teorii i praktyki. Żadne przepisy i najsurowsze kary nie upilnują człowieka, urzędnika, który bardziej słucha siebie, swoich inspiracji i zamierzeń aniżeli wymogów dobra wspólnego, które w społeczeństwie jest najwyższą racją postępowania. Biznesmeni nie uczą opinii publicznej nic dobrego, jedynie brnięcia w ich ślady wysoce niemoralne i zagrażające normalnemu rozwojowi gospodarki państwa. Powyższy artykuł będzie próbą uwypuklenia tych cech konfliktu publicznego, który paraliżuje rozwój i właściwe funkcjonowanie instytucji państwowych dla osiągnięcia celów wyznaczonych przez wymogi życia.

Słowa kluczowe: administracja publiczna, praworządność, konflikt interesów, urzędy publiczne, państwo

CONFLICT OF INTEREST IN PUBLIC ADMINISTRATION

S u m m a r y

State security involves such elements as a democratic state system, a good and rich budget, border security, defense and military, international cooperation, European Union directives, taxes, public safety, environmental protection, health care, and above all create conditions of coexistence of all elements to optimally State could exist and develop their defense, economy, trade, production and a good place in the international arena. A conflict of interest is necessarily a composite, since it is likely that the interest of the establishment, the company or the public interest is dominated by the pursuit of private interest. Conflict of interests at various levels of public life in the country is today becoming a fundamental issue in business ethics and from the point of view of theory and practice. None of the provisions and the most severe penalty is not protect of man, an official who more listen to themselves, their inspirations and intentions rather than the requirements of the common good that the society is the highest reason for the procedure. Businessmen do not teach the public nothing good, only plodding down in their footsteps highly immoral and threatening the normal development of the economy of the state. This article will attempt to emphasize those traits public conflict that paralyzes the development and proper functioning of state institutions to achieve the goals set by the requirements of life.

Key words: public administration, the rule of law, conflict of interest, public authorities, state